

SAAMELAISPARLAMENTAARIKKOJEN ENSIMMÄISEN KONFERENSSIN JULISTUS

Jokkmokissa 24. helmikuuta 2005

Tämän historiallisen Saamelaisparlamentaarikkojen ensimmäisen yhteisen konferenssin jäsenet, Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien edustajat ja Venäjän saamelaisten edustajat, jotka ovat kokoontuneet Jokkmokkiin/Johkamohkki, 24. helmikuuta:

Pitävät tätä kokoontumista historiallisena saamelaispoliittisen työn virstanpylväänä, ja muistutuksena siitä, että me saamelaiset olemme yksi kansa, joilla on yhteinen historia, kulttuuri, kieli ja maa-alueet, ja vahvistuksena siitä, että valtakunnanrajat eivät tule eivätkä voi rikkoa meidän välistä yhteenkuuluvuuttamme;

Toteaa, että pohjoismaiset valtiot ovat lappikodisillissa vuodelta 1751 tunnustaneet saamelaiset kansaksi, jolla on oma tulevaisuus ilman silloin vedettyjä valtiorajoja. Tämä tapahtui varmistamalla saamelaisten maan ja vesien käyttöoikeus ja kattavat sisäiset itsemääräämisjärjestelmät. Tämä on pitkälti nykyaikaisen kansanoikeuden mukaista.

Julistavat, että me yhdessä velvoitamme itseämme hallitsemaan ja säilyttämään esi-isiemme ja –äitiemme perintöä saamelaisen yhteiskunnan parhaaksi, ja että me yhä edelleen haluamme säilyttää korvaamattomia alkuperäiskansaoikeuksiamme maahan, veteen ja luonnonresursseihin – jotka perustuvat kansamme alueiden käyttöön jo ammoisista ajoista lähtien;

Julistavat myös, että me olemme sekä velvoitetut, oikeutetut että valmiit hallitsemaan yhteiskuntaamme ja alueidemme kehitystä kantavalla voimalla, ja odotamme, että kansallisvaltiot vaikuttavat tähän tunnustamalla, kunnioittamalla, varmistamalla ja vaikuttamalla olosuhteisiin siten, että saamenkansan itsemääräämisoikeuden toteuttaminen vastaa kansainvälisen oikeuden sääntöjä;

Tähdentävät tässä yhteydessä myös sitä, että kansallisvaltioiden on välttämätöntä, vuoden 1751 rajasopimuksen, myös lappekodisillin ja kansainvälisen oikeuden mukaan, edelleen tunnustaa ja kunnioittaa saamenkansan oikeus itse käyttää ja hallita omia luonnonrikkauksiaan ja resurssejaan saamelaisyhteiskunnan parhaaksi, ja korostavat, että saamenkansalta ei missään tapauksessa saa evätä olemassaolonsa perustaa;

Korostavat tarvetta edelleen varmistaa ja kehittää saamelaista kulttuuria, saamen kieltä ja koulutusta, saamelaisia perinteitä ja elinkeinoja, ja tunnustavat myös omat velvoitteemme näiden suhteen;

Odottavat, että myös kansallisvaltiot täyttävät omat velvollisuutensa saamelaisten elinkeinojen, saamen kulttuurin, kielen ja koulutuksen suhteen, yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa ja yhteisymmärryksessä näiden kansainvälisen oikeuden velvollisuuksien kanssa;

Pitävät tärkeänä sitä, että kaikki saamelaisyhteiskunnan osapuolet osallistuvat yhteiskuntamme luomiseen, naiset, lapset, nuoret ja vanhuksat mukaan luettuina -

jotka jokainen omalla erityisellä tavallaan edustavat historiamme, nykyisyytemme ja tulevaisuutemme välistä tärkeää yhteyttä;

Asettavat suuria odotuksia pohjoismaisen asiantuntijaryhmän saamelaiskonventiotyöhön, ja tähdentävät kuinka tärkeää on, että myös Venäjä tulevaisuudessa otetaan mukaan tähän työhön tunnustamaan ja vahvistamaan saamelaisten perusoikeudet yli valtionrajojen;

Tyytyväisenä toteavat, että Euroopan unioni on nyt tunnustanut saamelaiset Euroopan alkuperäiskansaksi ja että oikeudet saamelaiskulttuuriin, kieleen ja elinkeinoihin ovat nyt myös yhtenä osana unionin perustuslaissa;

Ilmaisevat huolensa siitä, etteivät Yhdistyneet kansakunnat ole alkuperäiskansaoikeuksia koskevan yleisen julistuksen parissa tehdyin kahdenkymmenen vuoden työn jälkeen saaneet aikaiseksi yhteistä tekstiä, joka ilmaisisi alkuperäiskansan oikeuksien ja vapauksien yhteisiä minimistandardeja, samalla kun Pohjoismaiden viime vuosien aikana tekemä työpanos tässä prosessissa tunnustetaan tärkeänä apuna pyrkimyksessä saavuttaa asiassa konsensus;

Antavat tunnustuksen Saamelaisneuvostolle sen aktiivisesta osallistumisesta YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistusta koskeviin neuvotteluihin, erityisesti heidän kokonaistekstilunonnokselleen, johon Saamelainen parlamentaarinen neuvosto on yhtynyt;

Julistavat yksimielisesti seuraavaa:

1. Suomi, Norja, Venäjä ja Ruotsi ovat velvoitettuja tunnustamaan ja varmistamaan saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana, mukaanlukien historialliset oikeudet maahan, veteen ja luonnonresursseihin;
2. Saamelaiskulttuurin, erityisesti perinteisten saamelaiselinkeinojen kuten poronhoidon, metsästyksen ja kalastuksen, ja muiden luontoonperustuvien elinkeinojen säilyttäminen, vahvistaminen ja kehittäminen on riippuvainen siitä, että kansallisvaltiot tunnustavat ja tehokkaasti turvaavat saamelaisten historialliset oikeudet maahan, veteen ja luonnonresursseihin, kuten myös tehtiin jo vuonna 1751. Tämä vastaa myös kansallisvaltioiden velvoitteita, jotka vastaavat YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta - erityisesti artikloja 1 ja 27, ja ILO:n nro 169 alkuperäis- ja heimoväestöjä koskevaa yleissopimusta.
3. Korostaa, että kansallisvaltiot ovat velvoitettuja tunnustamaan kokonaan ja varmistamaan saamen kansan itsemääräämisoikeuden toteuttamisen kansainvälisten oikeusmääräysten mukaisesti, erityisesti YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja taloudellista, sosiaalista ja kulttuurellista oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaisesti;
4. Kansainvälisen oikeuden tunnustaman itsemääräämisoikeuden perusteella on saamen kansalla oikeus itse vapaasti määrätä poliittinen asennoitumisensa ja harjoittaa oman taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen olojensa kehittämistä, ja hallita omia luonnonrikkauksiaan ja esiintymiään omiin tarkoituksiinsa. Missään tapauksessa ei saamen kansalta saa riistää sen omia elinehtoja.

5. Kansallisvaltioita kehoitetaan mitä voimakkaimmin varmistamaan, että meneillään olevat saamelaisia koskevat oikeusprosessit saataisiin pikaisesti päätökseen ja ratkaistaisiin siten, että ne vastaisivat saamelaisten historiallisia oikeuksia ja kansainvälistä oikeutta, ja taata, että lopullisia päätelmiä ja päätöksiä ei tehdä ennen kuin saamelaiset ovat niihin yhtyneet.
6. Saamelaisten itsemääräämisoikeus sisältää myös sen, että saamelaisilla on oikeus itse edustaa oikeuksiaan ja etujaan kansallisissa, alueellisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä, ja odotetaan että kansallisvaltiot auttavat ja vaikuttavat siihen, että saamelaiset voivat osallistua alueellisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin, joissa kyseinen jäsenyys on luonnollista, alueellinen ja kansainvälisten organisaatioiden jäsenyys mukaan lukien;
7. Neljän maan saamelaiset ovat yksi kansa, jolla on oikeus kehittää yhteiskuntaansa, elinkeinojaan, insituutioitaan ja tulevaisuuden näkemyksiään, kieltään ja kulttuuriaan yli valtakunnanrajojen ilman että rajat sitä estävät, ja kansallisvaltioita pyydetään siten yhdistämään eri maissa asuvien saamelaisia koskevat oikeudelliset, poliittiset, hallinnolliset ja taloudelliset ehdot;
8. Saamelaisnaiset ovat niiden perusarvojen ja taitojen kantajia, joita tulee erityisesti painottaa. Tähdennetään, että heille tulee antaa tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua saamelaisen yhteiskuntaelämän kaikkiin osa-alueisiin. Erityisiin toimenpiteisiin tulee ryhtyä, jotta varmistetaan saamelaisnaisten tehokas osallistuminen yhteiskuntaelämään ja yhteiskunnan kehittämiseen.
9. Saamelaislapset ja nuoret ovat tärkeä inhimillinen resurssi saamelaisyhteiskunnan kehittämisessä. Heille tulee varmistaa mahdollisuus saamen kielen ja kulttuurin oppimiseen, ja heille tulee antaa samanarvoiset mahdollisuudet omaan kulttuuriin perustuvaan tulevaisuuteen. Norjalla, Ruotsilla, Suomella ja Venäjällä on yhdessä saamelaiskäräjien ja Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston kanssa erityinen vastuu luoda ja koordinoita saamelaisnuorisoa varten yhtenäinen politiikka, joka koskee erityisesti opetusta ja koulutusta. Täytyy ryhtyä erityisiin toimenpiteisiin, jotta voidaan turvata saamelaislasten ja nuorten tehokas osallistuminen yhteiskuntaan ja päätöksentekoon.
10. Pohjoismainen saamelaiskonventiotyö on tärkeä prosessi saamelaisten oikeuksien tunnustamisessa, varmistamisessa ja yhdistämisessä, ja saamelaisen yhteiskunnan kehittämisessä yli valtakunnanrajojen. Tässä yhteydessä lappikodisillia on pidettävä erittäin tärkeänä pohjana.
11. Pohjoismaita odotetaan edelleen olevan edelläkävijämaita alkuperäiskansojen oikeuksien tunnustajina ja kehittäjinä. Odotetaan, että pohjoismainen saamelaiskonventio edustaisi historiallista alkuperäiskansojen oikeuksien tunnustamisen kehittymistä, ja että konventio pitäisi yllä, varmistaisi ja vahvistaisi jo olemassaolevia alkuperäiskansojen kansainvälisen oikeuden normeja;
12. Pohjoismaisen saamelaiskonvention asiantuntijaryhmän, jonka odotetaan luovuttavan mietintönsä marraskuussa 2005, koostumus ja asiantuntemus tuo mukanaan suuria odotuksia heidän ehdotukseensa saamelaiskonventiolle.
13. Odotetaan, että saamelaiskäräjille annetaan mahdollisuus osallistua täysiarvoisena jäsenenä maidenvälisiin neuvotteluihin lopullisesta konventiotekstistä. Saamelaisten

ehdottomana vaatimuksena on, että lopullisesta konventiotekstistä ei voida päättää eikä sitä voida ratifioida ilman saamelaiskäräjien hyväksymistä;

14. Suomea, Norjaa ja Ruotsia pyydetään pohjoismaisen saamelaiskonvention hyväksymisen jälkeen pyrkimään myös Venäjän sisällyttämiseen saamelaisten oloja ja oikeuksia koskevaan velvoittavaan ja konventioon perustuvaan yhteistyöhön;
15. Euroopan unionin perustuslaillinen tunnustus saamelaisista Euroopan alkuperäiskansana velvoittaa unionia ryhtymään erityisiin toimenpiteisiin varmistaakseen saamelaisten oikeudet, muun muassa suhteessa elinkeinoihin, kulttuuriin ja kieleen;
16. Niitä Pohjoismaita, jotka ovat Euroopan unionin jäseniä, pyydetään unionin perustuslain ja saamelaisia koskevan 3. pöytäkirjan pohjalta aloittamaan prosessi, jonka tarkoituksena on unionin sisäisen alkuperäiskansapolitiikan kehittäminen;
17. Euroopan unionin viimeaikainen sisäinen kehittyminen vahvistaa saamelaisten osallistumista ja edustamistarvetta unionin instituutioissa ja elimissä;
18. Suomea, Venäjää ja Ruotsia kehoitetaan mitä pikimmin ratifioimaan ILO:n alkuperäis- ja heimoväestöjä koskeva yleissopimus, kun taas Norjaa kehoitetaan toteuttamaan omia velvollisuuksiaan koskien ILO:n yleissopimusta.
19. Edellytetään, että parhaillaan Norjassa meneillään oleva Ruijanlakiprosessi (Finnmarkslovsprosess) päättyy ratkaisuun kansainvälisen oikeuden kiistattomien raamien sisällä. Ruijan läänin saamelaisomistuksen ja omistusoikeudet tulee tunnistaa ja tunnustaa ja saamelaisten tulee saada tarpeeksi vaikutusvaltaa resurssien hallitsemisessa.
20. Suomen valtion omistusoikeus valtion metsämaahan on kyseenalainen alueella, jonka saamelaiset aikaisemmin omistivat. Alueen muut kilpailevat maankäyttötavat vaikuttavat haitallisesti saamelaisten perinteisten elinkeinojen - erityisesti poronhoidon – harjoittamiseen. Samalla nämä maankäyttötavat vaarantavat saamelaisten kulttuurin, kielen, perinteisen elämäntavan ja siten heidän identiteettinsä. Suomen hallituksen tulee yhdessä saamelaisten kanssa ryhtyä päättäväisiin toimiin saamelaisten maa- ja vesioikeuskiistan ratkaisemiseksi. Saamelaisten alkuperäiskansalle tulee tunnustaa itsehallinto, joka koskee kansan oikeutta päättää luonnonrikkauksistaan. Tällä välin Suomen tulee pidättäytyä kaikista toimista, jotka saattaisivat ennakolta vaikuttaa kielteisesti näiden ratkaisujen tekemiseen.
21. Saada harjoittaa perinteistä metsästystä, kalastusta ja päästä perinteisille poronhoitoalueille, ovat ehtona saamelaiskulttuurin säilyttämiselle ja kehittämiselle. Ei voida hyväksyä sitä, että Ruotsin tuomioistuimet käyttävät lainsäädäntöä todisteena siitä, että saamelaiset eivät voimassa olevan lain mukaan pysty puolustamaan oikeuksiaan maa- ja vesioikeusasioissa. Saamelaisten tulee edelleen saada riittäviä resursseja, jotta heillä on mahdollisuus kokeilla maa- ja vesioikeusasioita tuomioistuimissa.
22. Merikalastus ja rannikon yhdistelmäelinkeinot ovat keskeinen osa saamelaiskulttuuria. Tosiasia on, että saamelaiskalastus on uhattuna ja että yhä useammat saamelaiset kalastajat ovat menettäneet ja menettävät kalastusoikeutensa.

Kansallisvaltiot velvoitetaan laatimaan selkeät lakipäätökset saamelaisten oikeudesta osallistua merikalastukseen ja muiden meren resurssien nautintaan sekä näiden resurssien hallitsemiseen. Näiden tulee heijastaa sitä tarvetta, joka saamelaiskulttuurilla kokonaisuudessaan on erityisiin vaikutusmahdollisuuksiin, jotta se voisi jäädä eloon omana kulttuurinaan.

23. Erittäin ratkaisevana YK:n neuvotteluille kaikenkattavan alkuperäiskansojen oikeuksia koskevan julistuksen aikaansaamiseksi pidetään sitä, että Pohjoismaat yhdessä muiden samanmielisten maiden ja alkuperäiskansojen kanssa jatkavat työtä saadakseen aikaan yhtenäisen tekstin. Kansallisvaltioilta odotetaan, että ne avustavat saamelaiskäräjiä säilyttämään saamen kansaa koskevat velvollisuutensa luomalla saamelaiskäräjille jatkumahdollisuudet aktiiviselle ja tehokkaalle osallistumiselle YK:n alkuperäiskansajulistusneuvotteluihin;
24. Odotetaan, että saamelaiskäräjät, saamelaisjärjestöt ja kukin kansallisvaltioista edelleen aktiivisesti osallistuvat YK:n Alkuperäiskansojen pysyvän foorumin työhön, jonka päämääränä on edistää ja turvata alkuperäiskansojen oikeuksia. Kansallisvaltioita pyydetään myös avustamaan tarpeellisin taloudellisin varoin YK:n toisen alkuperäiskansojen vuosikymmenen toteuttamista;
25. Yli valtakunnanrajojen tapahtuvalle saamelaispoliittiselle yhteistyölle on ratkaisevaa, että Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toiminnalle annetaan ennakoitavissa oleva ja pysyvä taloudellinen perusta. Kansallisvaltioita pyydetään yhteistyössä saamelaiskäräjien ja Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston kanssa hakemaan pysyvää rahoitusta neuvoston toimintaa varten.
26. Yli valtakunnanrajojen tapahtuvalle saamelaispoliittiselle yhteistyölle pidetään myös erittäin tärkeänä sitä, että saamelaiskäräjien kansanvalitsemille jäsenille annetaan mahdollisuus tavata toisiaan ja keskustella valtakunnanrajat ylittävistä kysymyksistä ja haasteista, ja täten päätetään, että joka kolmas vuosi pidetään saamelaisparlamentaarikkojen konferenssi (Sameparlamentarikerkonferanse). Saamelainen parlamentaarinen neuvosto vastaa järjestelyistä ja sellaisten konferenssien pitämisestä, joihin saamelaiskäräjien kansanvalitsevat edustajat kokoontuvat.

#####